

Sunday Chabura

פורים שחל בערב שבת

מתי הוא זמן הסעודה

מראה מקומות

(א) מתנ' פסחים צ"ט ערבי פסחים סמוך צלמנחה לא יאכל עד שתחשך. בגמ' שם מסיק שזהו דוקא בערבי פסחים אבל בערב שבת מותר לאכול כל היום

(ב) גמ' גיטין ל"ח: שני משפחות היו בירושלים.. אחד קבעה סעודה בערב שבת ונעקרו ופרש"י שם ד"ה בערב שבת שאכלו סעודה בער"ש ולא נכנסו לשבת כשהם תאב לאכול

(ג) רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ד שאסור לקבוע סעודה בער"ש, ומותר לאכול עד שתחשך.. ואעפ"כ מכבוד השבת שימנע מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה... מגיד משנה שם מבאר שאיסור של כל היום איירי בסעודה בלתי רגיל, ודוקא בזה אסרו כל היום (מגמ' גיטין הנ"ל) אבל סעודה רגיל מותר כל היום, ורק מן המנחה ולמעלה טוב שימנע

(ד) שו"ע רמ"ט סעיף ב' פסק כהמ"מ. וכתב הרמ"א שם שסעודה שזמנה ערב שבת מותר משנ"ב שם ס"ק י"ג שלכתחילה יש לעשותו בבוקר

(ה) של"ה הקדוש מביא שרבו (המהרש"ל) לא אכל אצל סעודת ברית בערב שבת ואמר שאין מותר לאכול אלא י' אנשים ולא יותר עיי"ש שהביא רא"י מהא שאצל סעודת ברית בשבוע שחל ט' באב אין משתתפין יותר מ"י. והשל"ה חלק עליו מטעם שהתם סגי לאכול מאכל שאינו של בשר וממילא אין להתיר בשר ליותר מ"י אנשים אבל בער"ש מותר לכולם לאכול.

(ה) רמ"א או"ח סימן תרצ"ה סעיף ב' כתב שכשחל פורים בער"ש, יעשה הסעודה בשחרית ובמשנ"ב שם ס"ק י' כתב דהיינו קודם חצות

(ו) מהרי"ל סימן נ"ו ד"ה תשובה סעודת פורים כתב שיכול להתחיל משעה עד אחר ט' שעות

(ז) יד אפרים שו"ע סימן תרצ"ה סעיף ב' מביא דברי המהרי"ל וציין למג"א ס"ק ט' שכתב שאין חיוב לאכול פת בסעודת פורים.

ואפשר כוונתו כדברי מהרש"ל שכיון שאפשר אין עליו חיוב לאכול פת א"כ לא נדחית האיסור לאכול בער"ש כמו שכתב בסעודת ברית. ואפילו השל"ה יסכים לזה.

(ח) הליכות שלמה (רב שלמה זלמן אוירבאד) פי"ט הערה 81 נשאל אם יכול לקבל שבת מפלג המנחה ואח"כ לאכול סעודת פורים, ובזה יוצא ידי כולם. עיי"ש שהשיב שאין לעשות כן

א א מ"י פ"ו מהל' מנה
הכלה י' סמך עשין מה
טו"ש"ע א"ח ס"ר חטא
ספיק' א:
ב ב מ"י ש' טור ש"ע
א"ח סמך חטא ספיק' א:
ג ג מ"י פ"ו מהל' מנה
הכלה ח סמך עשין מה
טו"ש"ע א"ח סמך חטא
ספיק' ב טב"א:
ד ד מ"י ש' טור ש"ע
טו"ש"ע א"ח ס' ספיק'
ג:
ה ה מ"י ש' פ"ו מהל' י' ו
פ"ו מהל' סמך ש' א:
ד ופ"ו מהל' י"ט ה' ט'
סמך עשין טו ופ"ו ט'
טו"ש"ע א"ח ס' סמך ספיק'
ג' ופ"ו מהל' ס' א'
טב"א ה':

רבינו חננאל

ערב פסחים סמוך
למנחה לא יאכל
אדם עד שתחשך וכו'.
ואמר ר' אבהו א"ר
פסחים אפי' ערבי שבתות
וערבי ימים טובים דתניא
לא יאכל אדם בערבי
שבתות ובערבי ימים
טובים מן שבתות ולמנחה
כד' ש"כסנן לשבת כשהוא
תאב דברי רבי יהודה רבי
יוסי אומר אוכל והולך עד
שתחשך. ועוד תניא לא
יאכל אדם מתשע שעות
למנחה בערבי שבתות
ובערבי ימים טובים ודרי
רבי יהודה ר' יוסי אומר
אוכל והולך עד שתחשך.
ושקלינן וטרינן ואקרינן
רב הונא למתני' כד'
יוסי ובערב הפסח
משום חרובה דמנחה
אסור למילכ מן המנחה
ולמנחה ומנחה ליה
ל' יהודה בערב הפסח.

ליקוטי רש"י

תפוחי קנה גזולה היא
וגזון ט גזלים מאכל
תמעיל מים ומתקלן
לעניים שמי טענות ליום
מיום ליום. נשבת קיה
ע"א. עד ש"ס. הסירה
על צד שחל (לקמן ק)
ד"א.

(תוספות אחרים מערבי פסחים נמצאים בספר רב מרדכי)
ערב פסחים אי גרסינן ערבי ניתא^א ואי גרסינן ערב ה"ק
ערב ששומעין ט (ג) פסחים א"ר ערב פסח
ראשון ושני: **לא יאכל אדם**. פירוש אפילו התפלל ומשום מנה
כדאמרין גמ' דכלל התפלל תפלת
מנחה אפילו בשאר ימות השנה
כתנן בפ"ק דשבת (ד' ט:) ואל"ת
לא יאכל אי מנה אפילו קודם נמי
אסור כדאמרין בירושלמי^א כל האוכל
מנה בערב הפסח כאילו טעל ארוסתו
בצית חמיו ואי צמיו תרגימא^א הא
אמר בגמרא (ד' ק:) אכל מטעל הוא
צמיו תרגימא וי"ל דליירי במנה
עשירה דלא אסר בירושלמי אלא
במנה הראויה לנאח זה חוצמו ואוכלה
קודם ומנה אכל מנה עשירה שריא
וכן היה טבא ר"ת^א:

סמוך למנחה לא יאכל. ואם
תאמר והא אמר בכל שעה
(לעיל ד' ג) צליקות של נכרים ממלא
אדם כריסו מהם וצילד שיאכל כית
מנה נאחרונה והכא אסר לאכול אפי'
מנעוד יום וי"ל דנאחזה הסעודה
אדם נזהר ואינו אוכל כל שזעזע כדי
שיאכל מנה למיחטון אכל מנעוד יום
אין אדם נזהר ואוכל כל שזעזע וסגר
שעז הלילה יתאזהר ואדרבה יהיה שזע
יותר כי יתבצר המאכל צמיו והא
דייק רבא לקמן (ד' ק:) דתמרה
גריד דא אמרת מנעוד קטיד צין
הבוקר הללו אמאי ישתה אף על גב
דנאחזה סעודה נזהר מלאכול שזעזע
(ג) אכל בשמיה אי אפשר להזהר א"ר

מנח ראשון לשני דאיכא אגדתא והלל דייק דדמי לסעודה אחרת:
עד שתחשך. מקשי' אמאי אינטייר עד שתחשך פשיטא ועוד
דגמרא גבי שבתות וימים טובים לא קמי ליה ואומר הר"י
מקורב"ל דגבי מנה דזוקא צעין עד שתחשך כדמניא בתוספתא^א
הפסח ומנחה ומנחה מנחון משתחשך וטעמא משום דכתיב (שמות יז)
ואכלו את הבשר כלילה הוא ומנחה ומנחה אימקשו לפסח^א אכל סעודת
שבת וימים טובים מני אכיל להו מנעוד יום כדאמר בפרק תפלת
השחר (ברכות דף ס:) מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש
היום מנעוד יום^א ואומר מנה^א יחאל דכי פריך בגמרא מני אירי
ערבי פסחים כ' לא מני לשנוי דנקט ערבי פסחים משום דבעי למיחני
עד שתחשך דכבר אשמעינן גאחיו מקומן (ומה ד' ט:) דקתני הפסח
אין נאכל אלא כלילה והכא אגב אורחיה תניא בקולר ורבי יהודה
מיר' אפילו אי צעין גבי שבתות וימים טובים עד שתחשך כדא
אינטייר למיחני דאחא לאשמעינן דלע"ג דשמיטת פסחים מנעוד
יום אינו נאכל מנעוד יום כשאר קדשים וכן י' בירושלמי גריס פירקין
מני ערב שבת מן המנחה ולמנחה לא יעשו כלום עד שתחשך:
ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיחשך. דסקלקא דעתך
דהסיבה עני לא חשיבא הסיבה דאין לו על מה להסב
ואין זה דרך חירות ויש מפרשים דלדלעיל קאי עד שתחשך ואפילו
עני שבישראל פירוש אפי' עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך:
נראה מדלא קתני לא יפחות ל' יחיד וליכא למימר דיפתחו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למיחני ארבע כוסות בלא מ"ס והא דקאמר
מן התמחוי לא ימנע מלקבל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רש"י כנגד ארבעה לשוני גאולה וכן י' בירושלמי^א:

לא יפחתו לו מארבע כוסות. מתוך הלשון משמע ק"ח שאלו מנחיה את כולם ומיחיו גם בקידוש שמה היה לכל אחד כוס כדמשמע לקמן
(דף ק:) גבי חיייה להווא קבא דגחין ושתי אכל בפרק בכל מערבין (פירוש דף מ:) גבי זמן משמע ק"ח שאל היה לכל אחד כוס וועד
דאמר בגמרא (לקמן דף ק:) השקה מהן לגבי ולגבי יתו יאל והוא דשחא רובא דכסא משמע דהס יאל צמיעה דהא צעין רובא דכסא
ועוד דמשמע דלכתחלה אין רגילות להשקותם מיחיו י' לדחות צמיס להס כוס לעלמס אי נמי צמיו וצני צמיו קטנים מיירי שלא הגיעו
לחיות^א ואין אשתו בכלל ומיחיו בגמרא משמע שניך כל אחד ארבע כוסות דקתני (סג) הכל חייבין לארבע כוסות אחד נשים ואחד
מיעוקות אחר רבי יהודה מה חושלת למיעוקות צין משמע דלחנא קנא גריך כוס אף למיעוקות ויש לדחות דחייבין לשמוע ברכת ארבע
כוסות קאמר משום חיות ונראה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והמתמחוי גריך ליהרר שלא יהא כוסם פגום דלמר בגמרא
(לקמן דף ק:) טעמא פגמו: **מאי איריא ערבי פסחים**. ואם תאמר אמאי לא מניש דתנא בפסח קאי דמנשי בפרק כל שעה
(לעיל ד' ה) גבי פת עצה ויש לומר משום דנפסח קאי אין לו להניח ערבי שבתות דחידרי בכל שטע אי נמי הכא דאיכא למיטעי
ולמימר דדוקא נקט ערב פסח משום חיונא דמנחה לא הוה ליה למיחני ערב פסח וכן גריס מקום שנהגו (לעיל ד' ז:) איכא למיטעי דדוקא
בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרנ^א: **מן** המנחה וא"ע"ה. השמא סלקא דעתא דלאו דוקא אלא הוא הדין סמוך למנחה:
דילמא

ערב פסחים סמוך למנחה. קודם למנחה מעט: **לא יאכל**. כדי
שיאכל מנה של מנחה למיחטון משום הידור מנחה: **ואפילו**
עני שבישראל לא יאכל. כללי פסחים עד שיכב כדך צני חורין (ב)
וכר למירות צמטה ועל השלחן: **ארבע כוסות**. כנגד ארבעה לשוני
גאולה האמורים צלות מנחיה והואלמתי
אחכס והלמתי אחכס וגאולתי אחכס
ולקחתי אחכס צפרשת ואלר^א: **ואפילו**.
מתפרנס מתמחיו של צדקה דהיינו
עני שבעניים דתנן במסכת פאה
(פ"ח מ"י) מי שיש לו מזון שתי סעודות
לא יטול מן התמחוי: **גב' בשדוא**
תאור. ולא תנא סעודת שבת על
השועב: **לא צריכא**. דקמני ערב
פסחים לא יאכל עד שתחשך אלא
לרבי יוסי דאמר הולך ואוכל עד
שתחשך: **אפילו תיבא**. מתני' נמי
רבי יהודה היא וצדין הוא דלימני
ערבי פסחים לרביי סמוך למנחה:
מתשע שעות. היינו סמוך למנחה:
משששחא

פירוש רבינו שמואל תלמיד
רש"י ז"ל
ערבי פסחים סמוך למנחה.
מנחה קטנה קודם למנחה
מעט חצי שעה בתחלת שעה עשירית
דתנן (לעיל דף נח) תמיד נשחט
בשמינה ומחלה וקרב בתשעה ומחלה
נמלאת מנחה קטנה צנ' ומחלה סמוך
ליה היינו חצי שעה קודם כחוף שעה
תשיעית ומחלה שעה עשירית: **לא**
יאכל אדם בו. כדי שיאכל מנה של
מנחה למיחטון משום הידור מנחה:

ואפילו עני שבישראל לא יאכל. ערביי פסחים עד שיכב כדך צני חורין
מנחה ועל השלחן וכו' למירות: **ואי יפחתו לו**. גבאי צדקה
המפרנסין את העניים דתנן (פאה פ"ח מ"י) אין פוסחין לעני העובר
ממקום כ' אלאמא לינשא דלא יפתחו אגבאי צדקה קאי והוא הדין נמי
אם לא יתנו לו שניך שיחזר בכל כחו אחריו^א אלא אורחא דמילתא
נקט שרגילין ליתן לו ארבע כוסות וסדרן מפורש לפנינו^א. ומיחני
צ"כ"ר (פ' סג) רב הונא צמס רבי אבא אמר כנגד ארבע לשוני גאולה
האמורין צלות מנחיה והואלמתי ולקחתי והלמתי צפ' ואלר^א:
ואפילו. הוא מתפרנס מתמחיו של צדקה דהיינו עני שבעניים דתנן
במסכת פאה^א מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי אפילו
הכי אם לא נתנו לו גבאי צדקה ימכור את מלבושו או ילוה או ישיכר
את עצמו בשביל צין לארבע כוסות: **גב' בשדוא** ערבי שבתות
בו. אליכא דרבי יהודה כ' שיהא קידוש וסעודת שבת תביע עליו:
בישום חיונא דמנחה. שלא תהא נחללת על השועב וחיונא דמנחה:
לילה הראשון חוצה דכתיב (שמות יז) בערב תאכלו מנח^א: הכי
גרסינן אפילו תיבא רבי יהודה התם מן המנחה וא"ע"ה בו.
צמילמיה דר' יהודה קתני מן המנחה ולמנחה וצמיתמין תנן סמוך
למנחה: **מתשע שעות וא"ע"ה**. היינו חצי שעה סמוך למנחה:
דילמא

לא יפחתו לו. פ' רש"י גבאי צדקה וגרס (ד) לא יפחתו וכן
נראה מדלא קתני לא יפחות אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למיחני ארבע כוסות בלא מ"ס והא דקאמר
מן התמחוי לא ימנע מלקבל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רש"י כנגד ארבעה לשוני גאולה וכן י' בירושלמי^א:
לא יפחתו לו מארבע כוסות. מתוך הלשון משמע ק"ח שאלו מנחיה את כולם ומיחיו גם בקידוש שמה היה לכל אחד כוס כדמשמע לקמן
(דף ק:) גבי חיייה להווא קבא דגחין ושתי אכל בפרק בכל מערבין (פירוש דף מ:) גבי זמן משמע ק"ח שאל היה לכל אחד כוס וועד
דאמר בגמרא (לקמן דף ק:) השקה מהן לגבי ולגבי יתו יאל והוא דשחא רובא דכסא משמע דהס יאל צמיעה דהא צעין רובא דכסא
ועוד דמשמע דלכתחלה אין רגילות להשקותם מיחיו י' לדחות צמיס להס כוס לעלמס אי נמי צמיו וצני צמיו קטנים מיירי שלא הגיעו
לחיות^א ואין אשתו בכלל ומיחיו בגמרא משמע שניך כל אחד ארבע כוסות דקתני (סג) הכל חייבין לארבע כוסות אחד נשים ואחד
מיעוקות אחר רבי יהודה מה חושלת למיעוקות צין משמע דלחנא קנא גריך כוס אף למיעוקות ויש לדחות דחייבין לשמוע ברכת ארבע
כוסות קאמר משום חיות ונראה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והמתמחוי גריך ליהרר שלא יהא כוסם פגום דלמר בגמרא
(לקמן דף ק:) טעמא פגמו: **מאי איריא ערבי פסחים**. ואם תאמר אמאי לא מניש דתנא בפסח קאי דמנשי בפרק כל שעה
(לעיל ד' ה) גבי פת עצה ויש לומר משום דנפסח קאי אין לו להניח ערבי שבתות דחידרי בכל שטע אי נמי הכא דאיכא למיטעי
ולמימר דדוקא נקט ערב פסח משום חיונא דמנחה לא הוה ליה למיחני ערב פסח וכן גריס מקום שנהגו (לעיל ד' ז:) איכא למיטעי דדוקא
בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרנ^א: **מן** המנחה וא"ע"ה. השמא סלקא דעתא דלאו דוקא אלא הוא הדין סמוך למנחה:
דילמא

(א) ענין חוספות לקמן
דף ק. ד"ה סמוך.
(ב) תוספתא ברכות פ"ה
ה"א: ג' ע"י לקמן קו.
(ד) שבת דף קא"ז.
(ה) בבבא קיד. קטו.
(ו) פ"ה מ"י.
(ז) להלן דף קכ"ט (ס) ה"א.
(ח) פ"ק ג'. (י) ע"י
תוספות לעיל ג'. ד"ה
תנא) ת"ע חוספות לעיל
ג. ד"ה סמוך.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפילו
עני וכו' צני חורין במנחה
ועל השלחן וכו'
לחירות
(ב) תוס' ד"ה ערב וכו'
ה"ק ערב ששומעין ט'
הרבה פסחים: (ג) ד"ה
סמוך וכו' מלאכול
שזעזע בשבתה מל'
ומיחני אכל מתקן:
(ד) ד"ה לא יפחתו פ'
רש"י וכו' וגרס. ג"כ
פ' השמא דרש"י קאי
על עצמו שלא יאכל
עד שתחשך ועד שיכב
וסתפא קאי אגבאי צדקה
לא גרסינן ולא יפחתו אלא
לא בלא וי"ו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא יפחתו
וכו' ואין אשתו
בבב"ע עני נכחית כד.
תד"ה וסתפא:

הנהגות וצינונים

(א) בבב"י תאב:
(ב) כחז סיד בביר פ' פח
וירושלמי (ח ע"ב) ועיין
לקמן ק' ע"א ד"ה ד'
כוסות שכתב בסיד אחר
ועיין וליקיים שם: (ג) ציל
בבב"י פסחים (גליון):
(ד) ציל אחריו. ודל'
אחר חז' כוסות וכמ"ש
בסמוך (בארות הפסח):
(ה) חז"ל על פירק זה אינם
מבעלי התוס' אשר
בפירוש הקדומים דאלו
הם מבעלי תוס'
אחרונים. וכן תוס'
ועברתי מאחרונים
(כ"ט): (ז) בבב"י נוסף
בפירוש ערבי פסחים
ד"ע"א ונכ"ח בחוספות
הרשב"א: (ח) עיין גם
בחו"ט לעיל לה ע"ב
סוד"ה וכו'. ועיין ברא"ש
שכתב כ"ע"ש שחל בשבת
דיצא סעודה שלישית
בכזה עשירה (ועיין אר"י
ס' וכו' ד"ה לא אכל):
(ט) לפנינו שם ואומר
קדושה על הכוס.
וכ"ה בחוס' כתיב:
(ט) ציל מורי ה"ר
(כ"ט): (י) אפילו אי
בעינן וכו'. עד
א"צטריך למיחני.
ליחא בביר. ועיין יובנ'
דברי מהרש"ל (ד"ס).
ולפנינו נוסף עפ"י
מהרש"א: (כ) ציל י"א
(הגרא"ם הירושין. ועי'
ליקיים. אגבא הב"ח גורם
לפסולו): (ל) בבב"י נוסף
אפילו מן התפוחי
הבי פירושא אפילו מן
התמחוי כו':

משנה תורה <מהדורה חדשה> - ג (זמנים) משה בן מימון (רמב"ם) עמוד מס': 131 הודפס ע"י אוצר החכמה

ג מדברי הרמב"ם
שם ור' ירושם מ"א
ד מהל' דפסין ל"ח
ה הרב המגיד
נבמ"ס ס' ל'

(ה) שאינו מקום יישוב בטוח מותר לילך אפי' ר"ה פרסאות וואם שלח להודיעם שהוא הולך שם לשבת מותר לילך (ו) כמה פרסאות בכל ג' * (ז) אסור לקבוע (ח) בערב שבת סעודה ומשתה * "שאינו רגיל בימי החול * ואפילו היא (ט) סעודת (ג) אירוסין * מפני (י) כבוד השבת (יא) שיכנס לשבת כשהוא חאב לאכול וכל היום בכלל האיסור: הגה וסעודה שזמנה ע"ש כגון (יב) צריח מילה * או (ד) פדיון הבן (ה) * (יג) מותר כן ל"ל וכן המנהג פשוט: (יד) ולאכול ולשתות

באר היטב

סעודת מצוה נאמר. והקוצר את מצו' ע"ש א"ס חייב בהצטרף עיין י"ד סי' ע"א. ועיין בספר אבן העזר שמתוך קושיה המ"א על פסק הש"ע. ונזכר אליהו רבה פוסק דאף באירוסין ע"ש א"ס אפשר לדמות למחר או ליום אחר אסור לעשות הסעודה ע"ש ולקמן מ"י בא"א לדמות: (ד) פדיון הבן. ופדיון הבן שעבר זמנו אסור לעשות ע"ש. ומילה אעפ"י שעבר זמנה כגון שהיה חולה בשמיני מיקרי זמנה קבוע דכל שעתא ושעתא זמניה הוא דאסור להניחו ע"ל כ"מ מחוס' דמ"ק דף ח' ע"מ"א. ועיין ב"ד סי' רס"ו בש"ך ונצי"ו ד"ש אחרים לומר מילה שלא שזמנה ע"ש: (ה) מותר כנ"ל. וא"א א"א

ביאור הלכה

* אסור לקבוע וכו'. ר"ל לעשות סעודה קבועה ואפילו פעם אחת בימי חייו ור"ה לזאת סעודת אירוסין כ"כ הפמ"ג ועי' בהרב המגיד בשם י"ס מפרשים והוכחה צ"י וע"כ לא מ"י סעודה שאינה רגילה דל"ה מקמי עליהו מירושלמי דאסור בסעודת אירוסין ועיין צ"ח: * שאינו רגיל בימי החול. ואפילו אם הוא עשיר ביותר ועושה בכל יום סעודה רחבה כמו בשבת מ"מ ע"ש י"ס למנוע מלעשות כן כדי שאלו למיטתן צילה כן מוכח ברש"י גיטין ל"ח ע"ב ד"ה ע"ש ע"ש ועיין לקמן בסמ"ח רפ"ח סעיף ו' בהג"ה דא"ס כזה צריך לעשות בשבת שני סעודות היום להקדים או לאחר כדי שיהא מיוצר יום השבת משאר ימי השבוע: * ואפילו היא סעודת אירוסין. עיין בביאור הגר"א שכתב דא"ס אירוסין כגון מותר כמו דלמחר כפ"ג דפסחים וכו' אין הכוונה דאירוסין מאתמול דהלא מה שדלף אסור אירוסין ועוד דע"י אין שום ראייה מפ"ג דפסחים אלא כוונתו דכיון שכבר אירוסין ממילא שרי' הסעודה לזאת באותו יום ג"כ וכדעת המ"א ומוכח מלשון דס"ל דלכתחלה אסור לאחר ע"ש ונאמרו לכוונה קשה מאד דהירושלמי מחיר שהיה ונ"ל דהגר"א כיון כמה שכתב שכבר אירוסין למחר קושיה המ"א שהקשה דהירושלמי שאסור לעשות סעודת אירוסין ע"ש [שנ"ל הירושלמי אסור לאחר ע"ש דהא דלמחר סעודת אירוסין אצל לזאת מותר אחר שמואל אפילו ע"כ מותר לאחר שלא יקדמו אחרן סוחר המשנה דפסחים דמוכח שמואל לעשות סעודת אירוסין אפילו ע"ש וכו' ע"ש ומה שפירש דכונן הירושלמי דוקא כשאירוסין מאתמול אצל כשאירוסין ע"ש מותר לעשות או גם הסעודה הוא דחוק מאד בירושלמי וע"כ כיון שלשון ה"א למחר קושיה והוא דלענין דענין הירושלמי דא"ס נא לפיכך לשאול ע"ש א"ס לאחר או לא לא מקילין ליה מה מפני כבוד השבת דהיינו משום הסעודה שצריך לעשות אחר' באותו יום א"ס לא שיתרצה שהיה שלא לעשות סעודה באותו יום או מקילין ליה לאחר זה הוא כונן הירושלמי דמחיר לאחר א"ס נא לפיכך לשאול א"ס לעשות סעודה באותו יום אחר שכבר אירוסין מוכין ליה להקל דהו' סעודת מצוה ונאמרו וזו מ"י המשנה דפ"ג דפסחים וכו' הוא לדעת הירושלמי מתחלה אצל לפי מה דמסקי שמואל אחר' דאפילו ע"כ מותר משום שלא יקדמו אחר' ממילא ה"ה דאפילו ע"ש מותר לכתחלה בכל גווי וממילא מותר אחר' לעשות סעודה ג"כ. היותא לפי' דלדעתא לפי מה דק"ל כשמואל לקמן בסמ"ח חק"א ס"ב ל"כ מותר לאחר ע"ש וממילא מותר לעשות סעודה ג"כ וכונן הגר"א הוא רק למחר דעם הירושלמי מתחלה דמסקי דאפילו מירוסין י"ס לומר א"ס דעמו לעשות סעודה: * מפני כבוד השבת שיכנס וכו'. ונפמ"ג מלמד דאין הטעם משום למיטתן אלא דעיקר הטעם הוא מפני וז"ה נפיוס מתכחל: * מותר. עיין במ"א שהביא בשם הל"ה דא"ס אפשר לקיים

נוהגין מה אגודה מ"א: (ג) אירוסין. וה"ה סעודת נשואין כ"ה. ונ"ע דנכ"י תמ"ד ס"ז כחז' דסעודת אירוסין סעודת מצוה היא אפילו ע"כ ע"כ ע"ש דק"ל ט"ז ועו"ק דנכ"י תמ"ד ס"ז כחז' דמותר לישא' ערב הרגל ועו"ק כיון דאירוסין ע"ש ה"ל זמן סעודה ע"ש ונזכרם סי' למ"ד הלא הירושלמי הוא ונ"ל דה"פ אסור לאחר ע"ש ע"ש דהא דלמחר סעודת אירוסין פי' א"ס אירוסין קודם לכן אסור לעשות ע"ש סעודת אירוסין אצל לאחר מותר ר"ל מותר לאחר ע"ש ע"ש שמואל יקדמו אחר וזו מותר ג"כ לעשות סעודה מ"א ע"ש ועיין סי' תמ"ד ס"ז. ועיין משנה שם יאיר סי' ע' מה נקרא משנה ברורה

הלבוש ועיין בא"ר: (ה) שאינו וכו'. דעמידה בדרך (ס) אינו מקום בטוח דכל הדרכים בחזקת סכנה ולכן אפילו יש עמו צדה כדי צרכי שבת מותר לו ליסע משם (ט) עד שיבוא למקום בטוח: (ו) כמה פרסאות. ומ"מ יהיה שלא יתאחר לבוא עד סמוך לערב וכו' בס"ג: * (ז) אסור לקבוע. ואיתא בגמרא דהיתה משפחה בירושלים שקבעה סעודתא ב"ע"ש ונעקרה: (ח) בע"ש. וה"ה בעי"ט דיו"ט נמי מצוה לענגו ולכבדו (פמ"ג): (ט) סעודת אירוסין. פי' אם אירוסין קודם לכן אסור לעשות הסעודה בע"ש דאף דסעודת אירוסין היא מצוה מ"מ היה לו להקדימה אבל אם אירוסין בע"ש (י) מותר לעשות הסעודה דכיון דאירוסין שריא בע"ש משום שלא יקדמונה אחר ממילא שרי הסעודה לזו ג"כ וחשובה כמו סעודת מילה ופדיון הבן שזמנה קבוע. וכן אם היו (יא) הנשואין בע"ש מותר לעשות הסעודה ג"כ (יב) ומ"מ לכתחלה טוב ונכון אם אפשר לדחות הסעודה למחר או יום אחר אפילו באירוסין בע"ש. ודע דכ"ז בסעודת אירוסין אבל בסעודה שעושין בשידוכין שלטו לא הו' סעודת מצוה כ"כ בפמ"ג בסמ"ח תמ"ד ולפ"י אין לעשותה בע"ש אפילו אם נגמר השידוך באותו יום ומה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כחיבת התנאים (יג) לא מקרי סעודה: (י) כבוד השבת. ויש שכתבו הטעם (יד) שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת: (יא) שיכנס לשבת וכו'. שאף שאוכלה בבוקר כיון שהוא מרבה בסעודתו שלא כרגילותו שוב לא יאכל כלילה לחיבתו: (יב) ברית מילה. אפילו (טו) אם אינה בשמיני ללידתו כגון שהיה חולה בשמיני ונדרתה מ"מ מקרי זמנה קבוע דכל שעתא ושעתא זמניה הוא דאסור להניחו ע"ל אפילו יום אחד: (טז) וכן בפדיון הבן אפילו עבר זמנו מ"מ כיון שמן הדין אפילו אחר ל' יום כל ש"ה יצעתא רמ"א חיובא עליה לפדותו ממילא מותר לעשות ג"כ ה"ה (יג) מותר. דהיא ג"כ סעודת מצוה ואין לדחותה מפני סעודת שבת (ח) ומ"מ לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת וכמו שמבואר בסמ"ח חק"א ס"ב לענין סעודת פורים ע"ש (יח) וברע"ב יכול לעשותה אפילו ממנחה ולמעלה: (יד) ולאכול שמואל מה כסד שנת עש"ה ע"ש שזה היה ימי השנה: * או פה"ב.

שער הצינ

(ח) כ"י: (ט) כן משמע בב"י וכן מוכח בספר ע"ש ועיין בבה"ל בשם שכתבנו במ"א א"ר דמצדד להקל במוליד מונחתי עמו: (י) מ"א והגר"א ושא"א: (יא) דאף דהירושלמי אסור משום שאין שייך בזה שלא יקדמונה אחר שכבר נתקדשה במ"א הלא הבבלי חולק ע"ז וק"ל כבבלי כן משמע מהמ"א וכן איתא בבאור הגר"א להקל ובפרט בזמנינו שהמנהג לקדש בשעת הנשואין ל"כ שרי דלא גריד מסעודת אירוסין וכמ"כ בא"א סי' תמ"ד ומה ש"כ כגון שהיו הנשואין בע"ש הוא פשוט וכן מוכח בפמ"ג: (יב) כי האירוסין מחייב בזה אם אפשר ע"ש וטוב לכתחלה לחוש לדבריו: (יג) מ"א בס"י חק"א סק"י והיה לענינו: (יד) מ"א בשם ר"ח: (טו) מ"א: (טז) ג"א בשם כמה פוסקים דלא כמ"א: (יז) אף דבב"ב שחובא במ"א נזכר דמצוה להתחילה קודם שעה עשירית לא דוקא הוא דלא עדיפא פורים וכ"כ בגמ"א: (יח) ב"ח:

איש מצליח

בשם מר זקנו בהגהותיו כ"י. ע"ש. 3. וכתב הכה"ח (אות י') שמנהג עיה"ק ירושלים אצ"פ שעושים האירוסין והנישואין בפ"א בערב שבת אין עושים הסעודה כי אם כליל שבת. 4. כ"כ הכה"ח (אות י'). אבל בהליכות עולם ח"ג (עמ' ס"ג) פסק דהו' סעודת מצוה וכמו שכתבנו רוב הפוסקים שם (בסמ"ח תמ"ד). 5. ועיין לקמן בסמ"ח של"א במ"ב (ס"ק ל"ג) בהערה, שמנהג הספרדים שלא למול מילה שלא בזמנה ע"ש. 6. ועיין בפמ"ג (אות י"ב) שאין להקל בזה אא"כ יש חשש שישאר הבן זמן רב בלי פדיון. ע"ש. ועי' בא"ח שנה שניה (לך לך אות כ"א), ובשו"ת יבי"א ח"א (סימן כ"ז אות ב והלאה) באורך.

1. כתב בשו"ת אור לציון ח"ב (פס"ו ס"ח) דלדידן שעושים פדיון כליל יש לעשות פדיון הבן כליל ששי, ובלבד שיעברו ג"כ כ"ט יום וי"ב שעות תשצ"ג חלקים (44 דקות) מרגע הלידה ע"ש. ובשו"ת יבי"א ח"ה (יור"ד סימן כ"ה) כתב שאין צריך להמתין שלשים יום מעת לעת, וגם לא כ"ט י"ב תשצ"ג, אלא יכולים לפדותו מיד כליל ל"א. והרוצה לחוש ולהמתין לפדותו ביום ל"א לאחר כלות כ"ט י"ב תשצ"ג, אין מנזיחים אותו. אם אי אפשר לעשות בבוקר יעשה אחר חצות דכולי יומא וזמניה הוא: 2. שכתב שמלשון מרן בש"ע נראה דקאי אמקום שהוא בערב שבת בבוקר, והיינו כשיכול להכין שם, ובמקום שילך עד ג' פרסאות לא יוכל להכין ויצטרך לילך יותר, לא ילך. וכ"כ בברכ"י הגהות ותיקונים: (א) סי' רס"ב: (ב) יקדמונו: (ג) גיטין ל"ח ב': (ד) סעודתה: (ה) יאיר סי' ע' מה נקרא

1 סדר מהלך דעיוותין
מ"א ומהלך דעיוותין
ס"ב דעיוותין
1 דעיוותין י"ב דעיוותין
הכ"ח ע"ב דעיוותין

בלי קביעות סעודה (טו) אפי' סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל מן הדין אבל מצוה להמנע * (טז) מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול * (יז) מט' שעות ולמעלה ג' דרך אנשי מעשה (יח) להתענות בכל ע"ש: ד' אם קבל עליו להתענות בע"ש (יט) צריך להתענות עד צאת הכוכבים * (כ) אם לא שפירש' בשעת קבלת התענית עד שישלימו הצבור תפלתו:

באר היטב

להמקיים שיהיה סעודה שנת לטעם. וצ"ח כחז דמנוה להתחיל קודם שעה עשירית. ושליה כחז מורי מהר"ש מלונגין היה ספק ביאור הלכה

ולשחות וכו'. ואין בכלל זה (יט) אם הוא שותה כ"כ הרבה מיני משקה עד שיהא שבע כי הוא בודאי מקלקל תאות המאכל והחוש יעיד ע"ז ולפעמים יוכל להבטל ע"י שכרותו מסעודה שבת לגמרי וע"כ מצוה להמנע מזה עכ"פ מט' שעות ולמעלה: (טו) אפילו וכו'. היינו כמו ואפילו ור"ל דלא מבעיא בלי קביעת סעודה כלל דזה ודאי מותר כל היום ואפילו מצוה להמנע ג"כ ליכא ואפילו בקביעת סעודה כיון שאינו עושה סעודה רחבה רק כמו שרגיל בה בחול מותר כל היום מן הדין אבל מצוה להמנע וכו': (טז) מלקבוע סעודה. ואם התחיל (כ) אינו מפסיק: (יז) מט' שעות ולמעלה. היינו (כא) שעות זמניות והוא רביעית היום עד הלילה ומ"מ נראה דבימות החורף בזמן שהימים קצרים מאד מצוה להמנע מלקבוע סעודה הרגילה אפילו קודם ט' שעות כל שהוא משער בנפשו שע"ז לא יהיה תאב לאכול בלילה: (יח) להתענות. כדי שיהיו תאבים לאכול בלילה ועיין בב"ח ומה"א וש"א שהסכימו דאין להתענות בע"ש כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה אם לא שהוא איסטים כ"כ שאם יאכל ביום לא יוכל לאכול בלילה לתאבון אז מנהג טוב הוא אם אין מוזיק לו התענית: ד' (יט) צריך להתענות וכו'. וכמו אם קבל תענית סתם בשאר ימי השבוע דדינו הוא עד צאת הכוכבים דוקא ולא מהני במה שהתפלל תפלת ערבית מקודם וכדלקמן בסימן תקס"ב ס"א וב' ה"ה הכא ואינו נחשב לאיסור במה שנכנס לשבת כשהוא מעונה אע"ג דביום השבת גופא אסור להתענות: (כ) אם לא שפירש. ואז מותר

לקיים שיהיה מוטע ואם לאו סעודה שנת ור"ל דלא יוכל לקיים כלילה כלל מפני אכילה גסה ואפי' אין לו להושי' לזה כיון שהוא עוסק עשה בסעודה מנוה ויקיים למחר ה' סעודות כמ"ש בסמ"ח דע"ז וכן יבאר הפמ"ג כוונתו ומ"מ לדינא יש לעיין מה עונש דהלא סעודה שבת כלילה היא חונה מאד הדין משא"כ בסעודות גרים מילה ופדה"נ אינו אלא מנוה בעלמא ולא חיונה כלל וא"כ אם משער ע"י אכילתו יתבטל לגמרי מסעודה לילה יש לו למנוע מזה ומהש"ע אין שום ראייה כלל דהש"ע לא הפיר רק אם ע"י לא תהיה אכילתו כלילה לחיטאין אבל עכ"פ לא יתבטל מהמנוה לגמרי ונוס' אם טעם איסור קביעת סעודה הוא משום דמולול בשבת מה לא מיתבטל ולול כלל כיון שהוא קועד סעודה מנוה או אם הטעם משום דע"י אין הכנה לאורך שבת יש לומר דבסעודת מנוה לא החמירו מה וסמכו דמסתמא יבין עכ"פ כפא דהרסנא לכבוד שבת משא"כ אם ע"י יהיה כלילה אכילה גסה דלא נחשבה אכילה כלל מהפנדה דיש לו למנוע מלאכול הרבה כדי שלא יבא לחיטאין מלאכי בעט"ז שדעתו ג"כ דחזר מלאכול כ"כ באופן שיהא ליד בעול סעודה כלילה ואף שהוא מחמיר באכילה כדי שיהא שזין מקור לזה עכ"פ לאכול ולשקות באופן שיוכל לטא ליד בעול סעודה לגמרי כלילה טודאי יש לו לזהר. ודע דמה שהביא המ"א בסם הכ"ח דמנוה להתחיל קודם ט' שעות הוא מפורש לקמן בסמ"ח מה"א סג"ה לעיין סעודת פורים וכו' וכו' מה ע"ש ונלפלא שהביא זה מה"א וכן מוכח שם מה"א דפשיטא ליה דבר זה ע"ש וטוב ללמוד מענינו לשם דדעידה יוכל לעשות סעודת פורים אפילו ממנוה ולמעלה. כחז הד"מ בסם הא"י מנוה לאכול סעודה שבת לחיטאין ומאחר דעיקר הסעודה הוא להם לכן אסור לאכול גרימול' בשבת קודם הסעודה משום דשבו לא יוכל לאכול עיקר סעודה שבת לחיטאין והד"מ חולק עליו דהא אף ק"ל דאכול והולך אפילו מן המנוה ולמעלה עד שחשך א"כ ש"מ דלא חיישין לחיטאין והמג"א הסכים עם הד"מ דאסור לאכול ולשקות מן המנוה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא חזק לאכול] הוא רק משום דאין להחמיר עליו מצדו יום משום חשש דלחיטאין אבל כשהגיע מן סעודת שבת גם ר' יוסף מודה דמנוה לאכול לחיטאין [ענין חוש' פסחים ז"ט ע"ב שהוא נגד כפרו' ו' דודאי יהיה וזהו מה ע"ש אבל מכמה פוסקים משמע דלא ס"ל כהחוספות] וא"כ כיון שעיקר הסעודה הוא להם אין לאכול גרימול' או שארי מיני מזונות כה"ג קודם כדי שיהא חזק לאכול וכמו מן המנוה ולמעלה לר' יהודה [וזהו סוגה המג"א בדורו' ע"ה] וא"כ מלאכי נחמית השקל שגם הוא יבאר כמ"כ דמצדו יום גם להמ"א מותר ועיין בפמ"ג] ובמקומות דנוטלין לידים קודם קידוש שכל הכוס פשיטא דאסור לאכול קודם המנוה כדי שלא יהיה הפסק רב בין נטילה להמנוה וע"ש עוד שהקשה דהוא גרס ברכה שאינה זריכה וגם דאסור להקדים ברכה במ"מ קודם לברכה המנוה. והנה במקומותיו שהמנהג שזין נוטלין לידים קודם קידוש נהגו העולם להקל בשחרית כדעת הד"מ ואוכלין מיני מזונות לאחר קידוש קודם הסעודה ועיין בשו"ע של הגר"י שישב המנהג וכתב שזין למחות ביד המקלין ומ"מ יש אנשי מעשה שמתמירין לענין נמקום דאפשר כדעת המג"א ותיכף אחר הקידוש נוטלין לידים ומתכין על הפה ואוכלין הכל בתוך הסעודה וכ"כ בספר שלחן ע"י שטים ועכ"פ לכו' נכון להדר שלא למלא כרסו משארי אכילת קודם סעודה הפס': * מלקבוע סעודה וכו'. היינו לאכול פה כדי שיהא רגילותו בחול אבל מעט להשקיע רעיונו אינו בכלל קביעת סעודה לעיין זה: * מט' שעות ולמעלה. עיין במ"ז והטעם דאף שצריך למנוע שעות זמניות היינו בשזין היום קצר הרבה אבל כשהיום קצר מהלך שעות ח' ויבאין כמ"מ ס"א מה"א דמחמירין בזה וזהו דאס' לגבי מנה חמור מענינו היינו דלית ביה חיונה אבל עכ"פ מנוה איכא ואף שגמלנו גם איסטים ח"ל להטענות בע"ש כ"א מזה מזה חסידות היינו תענית גמור משא"כ צידון דידן דהוא רק ההקדמה בעלמא טודאי מנוה לעשות כן: * אם לא וכו'. ונראה פשוט לדעת המחבר אם חיוה התענית היה עליו מכבד ורצה לפרוע נחמית ע"ש אינו יוצא מה כיון שלא השלימו בדין וצריך לזוס יום אחר. ודע דאפי' לדעת המחבר דלא העמיק בפנים דעת הר"מ אפילו ל"א ומשמע דס"ל דזה לא מקרי השלמה כלל כמה שקיבל שבת בתפלתו היינו דוקא מצי שקיבל על עצמו תענית ומסתמא היה כוונתו לקיים תענית דדעו הוא עד לאח הכוכבים וממלא מוכרח הוא להשלימו אבל כמ"ג כגון עשרה שעות שכל בע"ש משמע כ"י דמאד להורות הכפוסקים דס"ל דהא מתענין ומשלימין דקאמר הגמרא היינו אם ירצה להשלים ראשי והא סוגיא קאי שם גם אחר' דמכונה שם ללגלג מדברי הר"מ דלא הוכיח שהגמרא את דעתם וכחז סתם דכ"ז ישלים משמע דסתם כדעת הרמב"ם והמנהג המוכח כ"י דס"ל דצריך להשלים ועינינו כ"י שכתב שגם דעת החא"י כן עי"ש ומה"א בסם הר"ן לא מלאכי שם בענין שום ראייה לזה] א"כ כחז שכן הוא דעת מהר"ל דכ"ז ישלים ונראה בשו"ע בסם מהר"ל במשנה סימן ל"ג היינו ששם א"כ ח"ל סוף דבר אחר תפלת ערבים היו שפיר השלמה בערב שבת ותענית יחד אבל במ"ג נעומר היה פה תענית קריאה בשלל גורה ולא רצוה להחיר לאכול ביום אף כי היה

שער הציון

(יט) ט"ז וא"ר לקמן בסימן תע"א לגבי ע"פ ושם יש איסור והכא עכ"פ מצוה איכא כמו לענין סעודה הרגיל בה בחול ועיין בט"ז בענינו דבסעודה ומשחה אם קובע עצמו לשחות אסור כל היום מפני שיוכל להבטל ע"י מסעודת שבת אך בשתייה לבד באופן זה בודאי יש להחמיר מט' שעות ולמעלה עכ"פ: (כ) פסחים ק"ז: (כא) פמ"ג בסימן תע"א ע"ש:

איש מצליח

ואכמ"ל. 2. ואפילו אם לא פירש רק הרבה בלבו סגי (כה"ח אות כ"ד בשם הברכ"י). 3. וביב"א ח"ו (סימן לא) כתב דאדריבא לדעת מרן שכל שלא פירש בשעת קבלת תענית שאינו משלים חייב להשלים, כ"ש שצריך להחמיר בתענית ציבור דלא תליא מלתא בקבלתו. ע"ש. וכ"פ הבא"ח ש"כ (סוף פרשה לך לך) וכה"ח (אות ל"א) ובמנוח"א ח"א (פ"ב ס"י וע"ש בהערה). ועיין באור תורה טבת התשנ"ד (סימן ל"ג). 4. עיין באור-תורה אלול התשנ"ד (סוף עמוד תתקמ"ב) ביאור הראיה, ושכ"ה להדיא בחידושי הר"ן דעירובין ע"ש.

1. עיין במשנה ברורה (ס"ק י"ח) בשם האחרונים. ובכה"ח (אות כ"ב) כתב שכן משמע בשער הכוונות שאין ראוי להתענות בערב שבת כיון שכיוונו ששי מקבל תוספת נשמה ומחללת שעה חמישית נכנסת הארת שבת ע"ש. ועיין בספר כסא אליהו למהר"א ישראל שהביא מכילתא פ' בראשית דתענית אסור אסור לעשותו בע"ש משום דכבוד שבת דאורייתא וכו' וכן אתה למד לכל תענית בין ביחוד בין בצבור ע"ש, וליהא במכילתא, וצ"ל תנחומא פ' בראשית (אות ג'). ומ"מ נראה דמודה התנחומא בתענית עשרה בטבת דחמיר טפי.

הגרות ותיקונים: א' מ':

ושלחן ערוך ומטה מצעת, שָׁכַל אֵלֹהֵי כְבוֹד שַׁבָּת הֵם,
וְאָף עַל פִּי שֶׁהָיָה אָדָם חָשׁוּב וְאֵין דָּרְכּוֹ לָקַח דְּבָרִים
מִן הַשּׁוּק וְלֹא לְהִתְעַסֵּק בְּמִלְאכָה שְׁבִיבִית, חֵיב' לַעֲשׂוֹת
דְּבָרִים שֶׁהֵם לְצַרְךָ שַׁבָּת בְּגוֹפּוֹ וְזֶהוּ כְבוֹדוֹ[נ]."
הַחֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים, יֵשׁ שֶׁהָיָה מְבַקֵּעַ עֲצִים לְבָשֵׁל
בָּהֶם, וְיֵשׁ מִי שֶׁהָיָה מְבָשֵׁל אוֹ מוֹלֵג בְּשָׂר אוֹ גֹּלֵל
פְּתִילוֹת, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁהָיָה יוֹצֵא וְקוֹנֶה לְצַרְךָ שַׁבָּת
מֵאֲכָלִים. וְכָל הַמְרָבָה בְּדְבָרִים הָרִי זֶה מְשַׁבַּח (עכ"ל).
עֵינֵיכֶם הַרְוֹאוֹת גְּדוּלֵי עוֹלָם אֲשֶׁר מַעֲלָם אֲנָשֵׁי הַשֵּׁם
אֲשֶׁר בֶּן עָשׂוֹ שַׁבָּת לַה', לְשֵׁם ה'. וְיִמִּי רָאָה אֵלֹהֵי שְׁעָשׂוֹ
מִלְּאֻכְתָּם מִלְּאֻכְתָּהּ הַשָּׁמַיִם בְּעֲצָמָם וּבְכְבוֹדָם לְכַבֹּד
שַׁבָּת, מִי לֹא יַעֲשֶׂה. וְכֵן סִימַת הַטּוֹר עַל זֶה בְּסִימָן
הַנּוֹכַח, זֶה לְשׁוֹנוֹ: וּמָהֶם יִלְמַד הָאָדָם, וְלֹא יֹאמַר לֹא
אֶפְגֵּם בְּכְבוֹדִי, כִּי זֶה כְבוֹדוֹ שֶׁמְכַבֵּד הַשַּׁבָּת, עכ"ל.

ה. **(כָּתַב)** בַּעַל רִאשִׁית חֻכְמָה בִּסְפָר תוֹצְאוֹת חִיִּים
(אות צ', במנהגים שינהג הכעל תשובה, הנהגה
(ה"ח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: מוֹרִי נִשְׁמָתוֹ עֶדֶן, כָּתַב (בתפלה למשה,
שער י' סימן ב', דף קצ"א), שִׁיפְנָה קוֹרֵי עֶפְכִּישׁ מִהֶבִּית^ט
לסוד הקמוז. ויתקן הפית בגרות דולקות ומטה מצעת,
עכ"ל (ראשית חכמה). וְאֲנִי הוֹלֵךְ רַכִּיל אֲגִלָּה סוֹדוֹ, כָּכָר
יִצְעָתָא אִם זָכִיתָ לַחֲזוֹת בְּנַעַם ה' רָמַז הַפְּסוּק (במדבר יב,
ו) 'בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן', פִּי מַלְכוּת נִקְרָאת בֵּית כַּמְבָּאָר
בִּסְפָרֵי הַקְּבֵלָה (והר ח"ב דף ק"כ ע"א). וְהִנֵּה מִפְרָסֵם (שם
ח"א דף א' ע"א) שְׁעָלֶיהָ נֶאֱמָר (שיר השירים ב, ב) 'כְּשׁוֹשָׁנָה
בֵּין הַחֹתִים', שְׁסָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלְכוּן' (תהלים יב, ט),
וְהוּא סוֹד הַקְּלָפוֹת, שְׁרָצוֹנָם לִמְנַע 'שְׁלוֹם בֵּית', וְהֵם
הַמָּה הָעֶפְכִּישׁ שְׁצִרְיָה לִפְנוֹתָם מִהֶבִּית, שֶׁהוּא סוֹד

1132 7

ראשון פרק שמיני. ויסוד הדברים הוא מהרמב"ם הלכות שבת פ"ל ה"ה-ה"ו בשינויים קלים.

ז. ראה לעיל בהערה שהוספנו תיבת 'ישתדל' וכאן כתב רבינו "חייב", והוא משום דאות ג' הוא ציטוט מלשון הטור, וכאן הוא ציטוט מלשון הרמב"ם שכתב חייב. וראה בשו"ע הרב סימן רנ בקונטרס אחרון וביאור הלכה שם ד"ה ישתדל וערוך השלחן סעיף ג'.

ח. בכל הדפוסים, ובעמק ברכה, הנוסח: וזהו כבוד החכמים וכו'. ותוקן עפ"י דברי הצדה לדרך והרמב"ם הנ"ל, שמשם מקור דברי רבינו.

להעביר גלולים מן 'הארץ', שהיא הארץ העליונה. בפרט ביום שבת קדש שהוא סוד מדת מלכות, אשר על פן נקראת שבת מלכתא (שבת קיט א), וגם נקראת כלה (שם) כנגד מדה אחרונה הפלולה מכל המאורות העליונות המאירות אל עבר פנייה (רמב"ן ריש פרשת חיי שרה). אשר על זה רומזים גרות שבת, שהם נגד זכור ושמור, כדאיתא בהבהיר (במהדר"ר מרגליות אות קכב), 'זכור' לזכר ו'שמור' לנקה, שהוא סוד יחוד המאורות עליונות בסוד 'ונתתי שלום בארץ' (ויקרא כו, ו), כמז שכתבו המקבילים (פרי עץ חיים שער הסליחות פרק י') שרומזו למדת יסוד ומלכות, על פן נקראים הגרות 'שלום בית' (שבת כג ב). ומבארים דברי היטב למי שזכה להנות מזיו זהר חכמת הקבלה. ומזה יצא לנו, שמה מאד מתוק הוא לאחזו במנהג הזה להעביר גלולים מן הבית, ולתקן אותו בגרות ובמטה מצעת, שהוא מטתו של שלמה המלך כמבאר בארץ בריקאנטי, פרשת ויחי, (דף ע"ח ע"ד).

ו. כָּל עָרֵב שֶׁבַת סְמוּךְ לַשַּׁבָּת יִשְׁחִיז סָפִינוּ, כְּמוֹ
שֶׁאָמְרוּ וְ"ל (כל בו ה'ל' שבת סי' ל"א בשם ספרי,
והובא בבית יוסף סימן ר"ג) 'וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר לְבִיאוֹ' (שמות
טז, ה) זֶה הִיא הַשְׁתָּחוֹת הַסָּפִין. וּמִצְאָתִי כְּתוּב בְּשֵׁם סֵפֶר
חֲזִי עוֹלָם (ראה בסו"ס היראה לרבינו יונה), דְּמוּכָח לָהּ
מִדְּכָתִיב 'וְהִכִּינוּ אֶת', [וְהוּא] כְּמוֹ 'לְאֵתִים וּלְמִזְמוֹרוֹת'
(ע"י ישעיה ב', ד) ⁸⁷.

7. **בַּמִּסְכָּת** גָּטִין פָּרַק הַשּׁוֹלֵת (לח ב): אָמַר רַבִּי חֲזָא →
 בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת
 הָיוּ בִירוּשָׁלַיִם, אַחַת קִבְּעָה סְעוּדָתָא בַשַּׁבָּתָא (בַּעֲיִדָן

ט. וכן כתב במג"א ריש סימן רסב בשם הראשית חכמה והעמק ברכה, שמשם מקור דברי רבינו. ומשם הובא בשאר אחרונים.

י. ספר חיי עולם הוא כנראה ספר היראה לרבינו יונה. כן כתב הגר"י פערלא בהגהות לשם הגדולים (בערך 'חיי עולם'). וכ"כ בכמה כתבי עת, שבעשרות כת"י של ספר היראה הוא מופיע תחת השם 'חיי עולם'.

יא. דברי רבינו 'ומצאתי כתוב' וכו', הם מלשון הבית יוסף בסי' רן וכן הביאו המטה משה סימן תט. ושם הביאו אסמכתא נוספת מהכל בו בשם הספרי: 'וידעת כי שלום אהלך' (איוב ה, כד), זו השחזות סכין.

(עבודה זרה ג א) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. וכן המכין תורה ומעשים טובים בעולם הזה, יאכל מתן שכרן בעולם הבא. ומי שלא הכין, מה יאכל. וכן אמרו ז"ל (שם) ¹ מי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת. ולכך אמרו 'מה יאכל', ולא אמרו 'לא יאכל', כי אלו אמרו כן, נראה שהיה אפשר שיאכל, אלא שהיה ענישו שלא יאכל. ובאמרם 'מה יאכל', רצו לומר כי מן הנמנע הוא לאכל, אחר ששכר מצוה הוא המצוה, והוא לא הכינה, אם כן מה יאכל ². על כן יפשפש במעשיו, ויתעורר בתשובה, ויתקן כל קלקול. ויכבד הארכתו בזה במסכת חלין (אות קיח).

ט. ואחר כך: יטל צפרניו, וילך לטבילה, פאשה המטהרת מנדרתה. כי אין טמאה בטמאת העברות (תנחומא מצורע, ט). וזולת טעם התעוררות הזה, הנזכר בפוסקים (או"ח סי' ר"ס ס"א, וט"ז שם סק"א בשם רש"ל) שמחייב לטל צפרניו בכל ערב שבת. וזה לשון (חולעת יעקב, בסדר השבת) ¹⁰: גרסינן במועד קטן פרק ואלו מגלחין (יח א), שלשה דברים נאמרו בצפרנים, קוברים צדיק, שורפם חסיד, זורקן רשע, והטעם ידוע ליודעי חן. על כן יזהר כל אדם להיות חסיד בזה, עכ"ל. וספר הגן ¹⁰ כתב, שלא לגלח יום חמישי כי הוא מגדל בשבת. לשון שבילי אמונה נתיב ז' (ווארשא תרמ"ז, דף ע"ט ע"א): יטל צפרניו בערב שבת, ויתחיל מהשמאל מהקמיצה ומסיים באגודל, ויזמין ויתחיל באגודל - ומסיים בקמיצה (כל בו סוף סימן פ"ו), ולא ישנה מזה הסדר, וגם לא יטל שתים זו אחרי זו, מפני שקשה לשכחה, עד כאן. ואבודרהם (בסדר נטילת צפרנים) נתן סימן לזה הסדר, יד זמין - אגהב"ד, יד שמאל - דבהג"א ¹¹, וכן הוא בכל בו סימן פ"ז.

יד רמ"ה

תולעת יעקב שכן נראה להדיא בעמק ברכה סימן נג ונמשם מקור כל אות זה בשינוי קצת. אמנם בתולעת יעקב שלפנינו הוא בשינוי מכאן. וראה להלן אות פה שהביא רבינו את דברי התולעת יעקב בענין זה.

טז. בספר הגן שלפנינו ליתא, אמנם כן הובא במטה משה סימן תיא בשם ספר הגן, וכן העתיק המג"א סימן רס סק"א.

יז. הרמ"א בסי' רס ס"א כתב עפ"י האבודרהם: ויתחיל בשמאל בקמיצה ויזמין באצבע, וסימן לזה - דבהג"א בשמאל, ובדאג"ה

בי מדרשא) ואחת קבצה סעודתא בערב שבת, ושתייה נעקרו, עד כאן. ופרש רש"י (ד"ה) בערב שבת: בליל שבת ואין פאן כבוד שבת, דקיימא לן (פסחים קה א) כבוד יום קודם לכבוד לילה. ואפ"ה דמפירשי בערב שבת ממש, וכן בכל יום מרב עשר, אבל בהא מיהא אפ"ה אסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאנה, עכ"ל. ורמ"א בהגה"ה סימן רמ"ט (סעיף ב') כתב: וסעודה שזמנה ערב שבת, כגון ברית מילה ופדיון הבן מתר, כן נראה לי, וכן המנהג פשוט, עכ"ל. וכשלמדתי תורה בק"ק קראקא אצל רבי מורי הגאון החסיד מהר"ר שלמה זלה"ה, ארע שהיה סנדק בערב שבת, ולא רצה לילך לקביעת הסעודה של מילה, ואמר שהוא קל וחמר מסעודת מילה שחלה מראש חדש אב עד התענית, שאין אוכלין בשר כי אם מגזן ולא יותר. ונהנה, אסור אכילת בשר בימים ההם אינו אלא מנהג בעלמא (או"ח סי' תקנ"א ס"ט), על כל זאת נוהגין שאין אוכלין יותר ממגזן (ראה שם בלבוש סעיף י'), קביעת סעודה בערב שבת, שהוא דין דגמרא כדלעיל (גיטין שם), מכל שכן אם יש מגזן, שלא יאכלו יותר. ואני אמרתי לו, מה זה ראיה, בשלמא שם, אפשר למצא תקנה, לקבץ סעודה על מאכלי חלב, ויסבו הרבה כמו שימצא, אבל בערב שבת אין למצא תקנה, דקביעת סעודה אסורא הוא בין בבשר בין בחלב, אפשר דשרי. ודחה את דברי, מטעם דאין שמחה בלא בשר (פסחים קט א), וקל להבין ¹².

ח. ענין יום הששי עם השבת, כענין העולם הזה עם העולם הבא. כי האדם מכין כל צרכיו מערב שבת לשבת, כי בשבת אסור להכין דבר, ולולי הקנתו מערב שבת, מה יאכל בשבת. וכן אמרו ז"ל

יב. ביאור לדין ודברים בין רבינו לבין רבו מוה"ר שלמה, עי' מג"א ומח"ש סי' רמט סק"ו וחת"ס שם, ובעולת שבת שם סק"ב, ובחמר משה שם, ובא"ר שם סק"ז.

יג. שם בגמ' הגירסא 'מהיכן' יאכל בשבת. ובקהלת רבה פ"א טט"ו ועוד, הגירסא 'אם אין מתקן מע"ש מה יאכל בשבת'.

יד. מתחילת הקטע עד כאן, הוא לשון תולעת יעקב בסוד השבת.

טו. בדפוסי השל"ה חסר כאן תיבה, ממי מצטט רבינו, וכתבונו

פורים ביום ששי יעשו (י) הסעודה בשחרית משום כבוד שבת. (מנהגים) ומי שרצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (פ"ה) י"א שיש לאכול (יא) מאכל זרעונים פורים וזכר לזרעונים שאכל (יב) דניאל וחביריו בצבל (כל ז' טז) עזב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה וסמך לדבר ליהודים היתה אורה ושמחה ודרישין אורה זו תורה (מהרי"צ) וחיוב נמשחה ושמחה קצת צ"י ימים י"ד וט"ו (מנהגים) וכן נהגו וי"א (יג) דאם הדיק אחד את חבירו (יד) מכם שמחה פורים (ד) פטור מלשלם¹ (פ"ה סי' ת"א) ועיין במ"מ דמי נזיקין*: ג (טו) 'אומר (ה) עה"נ בבהמ"ז בברכת הארץ ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה (טז) 'אומר על הניסים דבית תחלת סעודה אזלינן 'ויש מי שאומר שאין לאומרו (יז) ונוהגין כסגור (ו) [ג] (לאשונה): ד * 'חייב (יח) לשלוח לחבירו (יט) שתי מנות (ו) [ד] בשר * או של (כ) מיני אוכלים שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מתנות לאיש

באר היטב

(ד) פטור. ואם כיון להדיק חייב עיין ח"מ ס"ס שע"מ. ועמ"ל ס"ק ו': (ה) עה"נ. ואם שכת על הנסים צה"מ מחזירין אותו דלא כגי דלא אכיל של"ה רש"ל מט"מ. וכמו הט"ו ומ"א דהיינו דוקא בסעודה הראשונה שאוכל פורים דהא עיקר הטעם דיש חיון סעודה בליל יום דכתיב ימי משחה ושמחה וא"כ סעודה ראשונה שאוכל זו ביום זו קיים סעודת פורים מה ואין לנו לתלות הדין צמה שאנו קורין לסעודה שאחר המנחה סעודת פורים וא"כ אם כבר אכל סעודה א' ביום שוב אין מחזירין אותו ע"ש. וא"כ כתב בשם מהר"ל מפרגש שפסק דלא כשל"ה ומהרש"ל אלא כשנגיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים עס"י תרפ"ב: (ו) ראשונה. עס"י קפ"ח ס"י מש"ש. ומ"כ במדרכי כחוד בקלף היה אוכל סעודת פורים צ"ש יתפלל ויפירוש מפה ויקדש ויברכה המזון יאמר על הנסים עכ"ל. ובמט"מ ובמנהגים כתב הו"א ואלא תחלה ואח"כ יתפלל ערבים להוציא עצמו מפלוגתא וגם שלא ישכח ולא יצרך צה"מ מ"א: (ז) צה"מ. מושל הראוי לאכילה מהר"ל וז"ה משקה של"ה. השולח מעות כסות וכלים בשביל מנות אם יכול למכרם מיד לקנות לזורך סעודה מהני הלכ"ט ס"ז סי' קס"ג. ומדברי בעל ס"ה סי' קי"א משמע קצת דלא י"א ע"ש יד אהרן. נספיקמי מי ששלח לחבירו בשביל מנות מרגולת

משנה ברורה

של ד"ת וכד' (י) הסעודה בשחרית. היינו (יא) קודם חצות היום לכתחלה ועיין ביד אפרים מה שכתב בשם מהר"ל: (יא) מאכל זרעונים. בלילה (יב) הראשונה. (יב) דניאל וחביריו. וגם אסתר אכלה זרעונים כדאמרינן פ"ק דמגילה וישנה לטוב שהאכילה זרעונים: (יג) דאם הדיק וכד'. בב"ח מחלק בין הדיק גדול לקטן בין בגוף בין בממון דבהדיק גדול מקפידין (יג) ואין מנהג לפטור בהדיק גדול: (יד) אם כיון להדיק חייב: ג (טו) אומר עה"נ בבהמ"ז וכד'. ואם שכת לומר עה"נ (טו) וי"א דאין מחזירין אותו (טו) וספק ברכות להקל ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום אבל בסעודה שניה שאוכל אחר המנחה שקורין סעודת פורים וכבר אכל סעודה אחת ביום (יט) שוב אין מחזירין אותו לכו"ע אלא כשנגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכד'. כשחל פורים בע"ש ומשכה סעודתו עד הלילה חייב להזכיר של עכשיו דהיינו רצה וא"כ אין יאמר על הניסים דהוי תרתי דסתרי וכיון דאין הזכרת עה"נ חמור כ"כ לכן יאמר (יט) רק של שבת. וכ"ז אפילו כשלא התפלל עדיין ובפרט אם התפלל מקודם בודאי אינו כדאי להזכיר אח"כ עה"נ בבהמ"ז וכדלקמיה: (טז) אומר על הנסים. י"א דוקא (כ) כשלא התפלל ערבית עדיין אבל משהתפלל שוב אינו אומר עה"נ וי"א דבכל גווני אומר וע"כ מהנכון (כא) שיברך בהמ"ז קודם שיתפלל להוציא עצמו מפלוגתא ואם רוצה למצוא תקנה שיתפלל קצת מהצבור בבהמ"ז כדרכו תמיד (כב) נראה שמשגיג הזמן בלילה יברך בהמ"ז ויאמר עה"נ וילך לבהמ"ז להתפלל ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מצוה בשמחה בשני ימים: (יז) ונוהגין וכד'. ובזה אם לא אמרו (כג) בודאי אין מחזירין אותו אפילו לדעת המחמירין הג"ל דהא אפילו בלכתחלה יש פלוגתא אם לאמרו וכנ"ל: ד (יח) לשלוח. בת' בנין ציון סי' מ"ד נסתפק אם הביא בעצמו המנות ולא ע"י שליח אי יוצא כיון דכתיב ומשלוח גימא דבענין דוקא ע"י שליחות ע"ש: (יט) שתי מתנות. בענינים הקפידו (כד) ליתן לשני עניים דמצוה לחלק משא"כ בעשיר דדי כשנותן לאחד: (כ) מיני אוכלין. ולא בגדים ושאר דברים (כה) וה"ה משקה דשפיר דמי דשתייה בכלל אכילה (כו) וכן סגי באחד אוכל ואחד משקה ובענין שיהיה

מין

שער הציון

(יא) סי' ע"ש: (יב) מ"א עוד כתב בשם כל בו יש שאין אוכלין בשר בלילה כדי שלא יטעו שהוא סעודת פורים. וענין כזה תלוי לפי מנהג המקום: (יג) הרב"פ: (יד) פוסקים: (טו) מהרש"ל ומ"מ ושל"ה והט"ו: (טז) א"ז בשם מהר"ל מפרגש וגם המ"א סובר כן מעיקר הדין ועיין בא"ר שכן מוכח גם בתה"ד: (יז) מאמר מדרכי ונור שלום וח"א: (יח) ט"ו ומ"א: (יט) כן מצד הח"א דלא כדמשמע מהמ"א דיאמר על הנסים גי"ב: (כ) עיין מ"א: (כא) שם: (כב) שע"ח: (כג) מ"א וש"א: (כד) מ"א: (כה) פוסקים: (כו) גמרא:

איש מצליח

1. עיין בשו"ת יחוד (ח"ה סי' נז) שדעת הרמב"ם והרא"ש והטור אינה כן. ע"ש. ואע"פ שיכול לטעון קים לי כדעת הפוסקים, ראוי להחמיר. וכ"ש שאצל הספרדים לא קיים מנהג כזה כלל. ואם כיון להזיק, ליכא מאן דפטור וכמ"ש המשנ"ב (סקריד): 2. כמ"ש בש"ע (סי' רצ"א סי' ע"ש). ע"ש. ומ"ש מרן בש"ע כאן דבית תחלת הסעודה אזלינן, עיין בשו"ת יחוד (ח"ג סי' נה בהערה) כמה חירוצים בשם האחרונים: 3. ולמעשה אם התפלל קודם שבירך ברהמ"ז, לא יזכיר על הנסים, הגהות ותיקונים: (א) ק"י: (ב) סי' רמ"ט:

אוצר החכמה

תשובה סעודה פורים ביום ו' מתחילין בסיחור קודם סמוך למנחה דקיימא
 לן דדברי הכל שרי ואפילו לרי"ד דפסק כרבי יהודה בעינן להחמיר
 היינו סמוך למנחה אבל קודם מי שעות חסילו לרבי יודא שרי. כדקאמי ושון
 שמחמילין ומעשה בעכו וכו' ורי"י ס"ס ופירוש במרדכי ושון שמחמילין קודם
 מי שעי' חסילו לא יגמרו עד אחר ע"י שעות. דאם לא כן פשיטא ואריך ליישב
 מאי רבוחא דאגריפוס לפרש ואין להאריך בזה:

בפרי"ק דמגילה. אמר רבי אבוחו הקורא אריך לקראת עשרת בני המן
 בנשימה אחת כו'. והנה מספקא הוי לראבי"ה אם הוה מלוה או
 לעכב וגבי אריך לבסומי בפורי' בין ארור המן לברוך מרדכי: על זה כתב ראבי"ה
 למנוח ולא לעכב. ותימא לי מאי שנא דלא מספקא גם כן בזה כיון דתרווייהו נאמר
 אריך:

תשובה הא דאמר רבה חייב אדם לבסומי. ודאי מלוה בעלמא הכי משמע ליפנה
 מחייב אדם כו'. ולא קאמר סעודה כן דינא לכסי' דימי משחה כחב ואיכא
 משחה בלא שכרות: חדע דרב יוסף יליף מינה שאסור בחשיית מכלל דנפיק
 בלא שכרות. ובסומי כולי האי:

גו מה שאמרו רבותינו לגרר ריש משיא באמתא פ"י הטבחות: והנה שמעתי
 יש אומר אמה ממע. ויש אומרים רק אורך חלי זרוע של אדם. ומודדין
 מן היד עד הקודא שקורין בלי"א חילבוגין. ואם הפ"י הכי דמאן דאמר חלי זרוע
 אם כן נחת דברין לשיעורין שפעמים הזרוע ארוך ופעמים קצר: ועשה יבאר
 אדוני הפ"י: תשובה. מי שמפרש ריש משיא באמתא על הטבחים רואה לומר אמה
 סמעים כך פ"י הראש"ש על המיימון. וכל ימי חמסתי על נכס באבריו וארוכה
 דמודדין בשוה ושמא קים לן דאין נוגע בחלב הכליות אלא עד שיעור הקלרה שבהם:
שאלה הנה המרדכי כתב בפ"ב דחולין גבי לא אמר ר' יודא אלא בעוף
 הוואיל וזולתו כולו כאחת כו'. ותימא דמעשה בכל יום אנו מבשלין
 וזולין עופות בלא ניחוח אפי"פ שלא נקבו הוורידין ע"כ. וקשה לי מה חתמא זו והלא
 לא מלריך ר' יודא אלא לבתחלה. אבל בדיעבד עבר. וכי"ח כיון שמעשים בכל יום
 שאינו מבשלין וזולין בלא ניחוח היינו לבתחלה ומה בכך אם לא נשחטו ולא נקבו
 הוורידין הלא אנו מסירים אחר השחיטה הוורידין מן הלאר הנה והנה שלא תעכב
 הדם ללאת. וכי"ח בימיהם לא היו רגילין בכך להסיר הוורידין אחר השחיטה. מי
 קשה מה בכך אם לא נשחטו ומה אריך לשחוט הוורידין נורא שאב לדם כוליה
 ומליחה נמי מוילא דם דקיי"ל מליחה כרוח דמי. וכי"ח להכי מלריך לשחוט או
 לנקוב הוורידין בשעה השחיטה דאז הדם הוי חם ויוליא גוי' אם כן בבהמה נמי
 יהא אריך מטעם זה. וכי"ח גבי בהמה איכא תרתי ניחוח ומליחה. אבל גבי
 עוף ליכא אלא חדא. איך זה טעם נכון כיון דמליחה מוילא כל הדם דהא
 חתיכה גדול בראש בהמה די במליחה כעין חתיכה דקה וקטנה ולא
 אמרינן שנחמכו לחתיכות קטנות ואח"כ נמלחו והיינו משום דמליחה מוילא
 כל הדם כמו ללאו. ושזכר כתב לכך נראה דברי ר' יוחנן וזולתו כולו
 כאחת עם הראש קאמר. אבל אנו שאנו חותכין ומסירין את הראש
 איך

מקום יש לאכול בלילה אפילו (א) כשהלל צמודא שבת, כמו שכתוב לקמן [סעיף א] בהג"ה: ב ב"י דה. (ב) אפילו בליל י"ד: ג אלא שישתה יותר וכו'. ויש אומרים שלא ידע לחשוב שארור המן בגימטריה ברוך מרדכי: ד תענית ח"ו. נראה לי כוונתו

דיתענה עד אחר מנחה ואח"כ

יאלל, ועיין מה שכתוב סימן תר"ד

[סעיף א בהגה וס"ק א] וסימן תקנ"ב

סעיף י"א [בהגה וס"ק י]. ובספר

תניא [סימן מא] כתב הנשבע

להתענות בפורים יעמוד בשבועתו

ויסעוד בלילה, אע"פ שמונה מן

המנוחה ביום, יעשה מה שיוכל,

(א) ועיין ריש סימן תקנ"ג: דלא

קיימא לן כן: ה ורוב הסעודה

ובו'. הא דלא נהיגי לעשותה

בשחרית, היינו משום שטרודים

במשלוח מנות, כדאשכחן סוף פרק

ה' דתולין [פג, א חספוס ד"ה ודכרין]

שלא היו מבינים בסעודת יום טוב

הראשון של סוכות מפני

טרודים בסוכה ולולב (תרומ)

סימן ק'): ו זרעונים. בלילה

הראשונה. ויש שאין אוכלין בשר

בלילה כדי שלא יטעו לומר שהוא

סעודת פורים (כל זו סימן מה ה

ד): ז דאם הויק. ובכנסת הגדולה

[הג"ח] כתב דוקא כשהזיק ממונו,

אכל גופו חייב, עכ"ל. אכל באגודה

סוכה [סימן מא] כתב, כשמשתקים

הבחורים בשבת, (א) ומכין זה את

ריס, ובלבד שלא יתכוונו, עכ"ל:

ו אובר י"ז הנשים. ואם שבת על הניסים

בזכרונם המזון מחזירין אותו, דלא סגי

דלא אכיל (ש"ה) מסכת מגילה סוף ד"ה פורים

רש"ל ש"ה סימן מה בשם רבי יעקב פולק, מטה

משה סימן תתריא. ומכל מקום דבריו ז"ע,

דאטו מי עדיף מתפלה דחובה היא ואפילו

הכי אין מחזירין אותו, וכל שכן בזכרונם

המזון. ולכן נראה לי דאם כבר אכל

סעודה אחת ביום, שוב אין מחזירין אותו,

דהא אי בעי (א) לא אכל יותר. וכמו שכתב ב"י

סימן קפ"ח [סוף הסימן ד"ה וכתבו התוספות]

בשם התוספות [בכנסת מע, ג ד"ה אין, ע"ש.

ואע"פ שרש"ל

לא כתב כן. נראה לי מה שכתבתי

עיקר אליבא דהלכתא. כי מדינא

נראה לי (א) דלעולם אין מחזירין אותו,

כי לא מצאו שחייב לאכול

פת בפורים, ומצי למיפטר נפשיה

בשאר מטעמים. ולכן נדון

זה שאכל כבר, פשיטא דאין להחזירו,

ולחוש לספק ברכה לנעלה.

א סעודת פורים שעשאה בלילה " לא יצא ידי

חובתו: הגה (א) ומכל מקום גם ב (א) בלילה (א) ישמח

(א) וירבה קצת בסעודה:

ב (א) (א) חייב איניש לבסומי בפורי' עד דלא ידע

בין ארור המן לברוך מרדכי: הגה (ב) (א) ויש

אומרים דאין צריך להשתכר כל כך ג אלא שישה

יותר מלימודו (ב) (א) וישן וממון שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי (א)

ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכין לבו לשמים (א) ואין

להתענות בפורים מלבד ד תענית חלוס ועיין לעיל סימן

תקס"ח (א) וסימן תק"ע. " יש נהגו ללבוש בגדי שבת ויום טוב

בפורים (א) וכן נכון (א) ונהגים לעשות סעודת פורים לאחר

(א) מנחה וערבית יתפלל בלילה ומתפללים מנחה תחלה בעוד

היום גדול ה ורוב הסעודה צריך להיות ביום ולא כמו שנהגין

להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל חמשה עשר

(א) וכשהלל פורים ביום ששי יעשו הסעודה (א) בשחרית משום

כבוד שבת (א) ומי שרצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו

(א) יש אומרים שיש לאכול מאכל ד זרעונים בפורים זכר לזרעונים

שאכל (א) דניאל ותביריו בבבל (א) טוב לעסוק (א) מעט בתורה קודם

שיתחיל הסעודה וסמך לדבר ליהודים היתה אורה ושמחה [אסתר

ת, טז] ודרשין (א) אורה זו תורה (א) ויציב במשחה ושמחה

קצת בשני ימים בארבעה עשר וחמשה עשר (א) וכן נהגו (א) ויש

אומרים ז דאם הויק אחד את תבירו ד (א) מכה שמחת פורים (א)

פטור (א) מלשלם ועיין בחשן המשפט

בדיני נזיקין (א) (א):

ג ד ו אובר על (א) הנסים בברכת המזון בברכת הארץ (א) ואם התחיל סעודתו ביום

ה סבב שמחת פורים. פירוש, שעשה מכה שמחה, אכל אם כיון להזיק חייב, עיין בתו"מ

ו אובר י"ז הנשים. ואם שבת על הניסים בזכרונם המזון מחזירין אותו, דלא סגי

דלא אכיל (ש"ה) מסכת מגילה סוף ד"ה פורים

רש"ל ש"ה סימן מה בשם רבי יעקב פולק, מטה

משה סימן תתריא. ומכל מקום דבריו ז"ע,

דאטו מי עדיף מתפלה דחובה היא ואפילו

הכי אין מחזירין אותו, וכל שכן בזכרונם

המזון. ולכן נראה לי דאם כבר אכל סעודה אחת ביום, שוב אין מחזירין אותו,

דהא אי בעי (א) לא אכל יותר. וכמו שכתב ב"י

סימן קפ"ח [סוף הסימן ד"ה וכתבו התוספות]

בשם התוספות [בכנסת מע, ג ד"ה אין, ע"ש.

ואע"פ שרש"ל

לא כתב כן. נראה לי מה שכתבתי

עיקר אליבא דהלכתא. כי מדינא

נראה לי (א) דלעולם אין מחזירין אותו,

כי לא מצאו שחייב לאכול

פת בפורים, ומצי למיפטר נפשיה

בשאר מטעמים. ולכן נדון

זה שאכל כבר, פשיטא דאין להחזירו,

ולחוש לספק ברכה לנעלה.

יד אפרים

בשחרית פשוט בבור שבת כו'. כתב בתשובת מהר"ל סימן (מ') [נו] [אות ח] דהיינו קודם שעה עשירית. ועיין לעיל סימן רמ"ט [סעיף ב] ובמג"א לקמן ס"ק ט' דמצוי למיפטר נפשו בשאר מטעמים, ובמהר"ל לא משמע כזו:

קודם חצות לט⁸⁰.

אבלות בפורים

כו. אונן ביום הפורים, הואיל ומותר בנתינת צדקה אם מכין לעלוי נשמת המת, מסתבר שעליו לקיים באופן זה מצות מתנות לאביונים⁸².
כה. הקובר את מתו בפורים והוא כבר לאחר יום המיתה, נראה לכאורה שחייב להניח תפלין לאחר הקבורה מא⁸⁴.

דבר הלכה

לפ. וכמש"כ המ"צ סי' תרל"ה סק"י על
דברי הרמ"א שם שכתב לעשות הסעודה
בשחרית⁸¹.
מ. דהנה יש להסתפק אם אונן חייב במלות
נדקה לעניים, דאע"ג דיש גם לאו דלא
תאמץ ולא תקפוז וכל ישוב דך נכלס, מ"מ
שומר אצדה הרי פטור מריפתא לעניא,
והיינו משום דכל היכא דליכא צעשה של נתון

מתן פקע גם הללו, וא"כ אולי גם אונן פטור
מזה. אולם אם נותן לעלוי נשמתו של המת,
מסתבר דכמו שמוחר לומר קדיש כך מותר
גם בזה, וממילא יתחייב גם בפורים במתנות
לאביונים⁸³.
מא. שהרי כתב המג"א (סי' תקמ"ח סק"ה)
דבחוה"מ אפילו אם מת ונקבר בו ביום
חייב בתפלין, כיון דטעמא דאכל אסור

ארחות הלכה

כנ"ל ציון 28. וראה ארחות רבנו ח"ג עמ' נ"ז שכן נהג גם הגריי"ק ז"ל לשתות ולישן אפילו שלא
מתוך הסעודה, ענ"ש. ובעיקר החיוב דער דלא ידע כתב רבנו בחי' אגדה, וכן היה מרגלא בפומיה
בע"פ, דמסתבר שלעתיד לבא אע"פ שימי הפורים לא יבטלו מ"מ חיוב זה ישתנה, שהרי באמת אין
השכרות ממדתן של ישראל כלל, ולכן נראה שעיקר הטעם הוא דכיון שתקנת פורים היתה בימי
הגלות, והרי לא יתכן לשמוח שמחה שלימה בזמן שערבה כל שמחה בחרבן ביהמ"ק וחשכת הגלות
וכדאמרו בגמ' דלא אמרינן הלל משום דאכתי עבדי אחשורוש אנן [וכדברי המקונן בת"ב - בקינת
ציון ידידות וכו' - איך אעלז עוד בפור עד כי יבואו ימי ששון לפורין], לכן ציוו חז"ל להתבסס
עד דלא ידע וכו', כדכתיב תנו שכר וגו' ויין למרי נפש, שע"ז נשכח מצרות הגלות ונוכל לשמוח
בשמחת פורים, הגם שע"י השכרות השמחה פגומה, אבל לעתיד תהא השמחה שלימה ולא נודקק
לשכרות (ופעם ביאר בכך מה שמאחלים "פורים שמח", שיש בזה בקשה שנזכה לפורים שמח
בשלימות בימי הגאולה). עכ"ד. ועיין בהגהות חכמת שלמה למהרש"ק סוף הל' פורים. 80. מנהגי
א"י עמ' ת"א. ועיין סי' פורים משולש פ"א הע' 81. שם. והשיב רבנו לשואל שאין לקבל שבת
מבעוד יום ולקיים אח"כ סעודת פורים (כגון שהשעה דחוקה לו וכדו'), ולא ראינו נוהגים כן, וגם
ה"ז כעין מה שאמרו בירושלמי בענין פורים שחל בשבת שאין עושים את הסעודה בשבת משום
דכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה יצא זה ששמחתו בידי שמים, וה"נ כיון שכבר קבל עליו
שבת אין זה ניכר שהוא לכבוד פורים. 82. מנחת שלמה קמא סי' צ"א אות כ"ה (ד). 83. שם.
84. שמירת שבת כהלכתה פס"ד הע' קל"ה.